

Nr 164

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten; given Stockholms slott den 6 april 1956.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten.

GUSTAF ADOLF

Hj. R. Nilson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att medicinalstyrelsen skall kunna bemyndiga landstingskommuns sjukvårdsstyrelse eller motsvarande organ i stad utanför landsting eller sjukhusdirektion att förordna medicine kandidat eller annan icke legitimerad läkare till vikarie för underläkare eller såsom extra läkare.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

1 §.

Behörighet att utöva läkarkonsten tillkommer

- 1) den, som — — — — — (legitimerad läkare);
- 2) den, som, — — — — — Konungen utnämnd;
- 3) den, som, utan att vara legitimerad läkare, är av medicinalstyrelsen förordnad att tjänstgöra såsom vikarie för läkare eller såsom extra läkare eller är av vederbörande myndighet förordnad till läkare vid den militära sjukvården eller är förordnad att vara underläkare eller amanuens vid offentlig klinik eller poliklinik;

- 4) den, som — — — — — tillåtelsen avser.

(Föreslagen lydelse)

1 §.

- 3) den, som, utan att vara legitimerad läkare, är av medicinalstyrelsen eller, efter medicinalstyrelsens bemyndigande, av landstingskommuns sjukvårdsstyrelse eller motsvarande organ i stad utanför landsting eller sjukhusdirektion förordnad att tjänstgöra såsom vikarie för läkare eller såsom extra läkare eller är av vederbörande myndighet förordnad till läkare vid den militära sjukvården eller är förordnad att vara underläkare eller amanuens vid offentlig klinik eller poliklinik;

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1956.

¹ Senaste lydelse av 1 §, se SFS 1934:44.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1956.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och ecklesiastikdepartementen anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund, fråga angående *ändring i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten* samt anför.

I skrivelse den 31 december 1955 har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för ändring i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten så att läkarbehörighet kan vinnas genom förordnande, som meddelats efter medicinalstyrelsens bemyndigande. Genom denna ändring avses att möjliggöra en överflyttning från medicinalstyrelsen till sjukhushuvudmännen av ärenden rörande förordnande av medicine kandidater att uppehålla tjänster som underläkare eller extra läkare vid de av landstingen och städerna utanför landsting drivna sjukhusen.

Yttranden över skrivelsen har efter remiss avgivits av kanslern för rikets universitet, som därvid jämväl överlämnat yttranden från medicinska fakulteterna i Uppsala, Lund och Göteborg samt från karolinska institutets rektorsämbete, kvacksalveriutredningen, svenska stadsförbundet, svenska landstingsförbundet och Sveriges läkarförbund. Ändringsförslaget tillstyrkes i princip eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser. En skiljaktig ledamot av medicinska fakulteten i Uppsala avstyrker dock förslaget.

Jag anhåller nu att få upptaga detta ärende till närmare behandling.

Gällande bestämmelser

Enligt 1 § *lagen om behörighet att utöva läkarkonsten* tillkommer sådan behörighet bl. a. den som, utan att vara legitimerad läkare, är av medicinalstyrelsen förordnad att tjänstgöra såsom vikarie för läkare eller såsom extra läkare eller är förordnad att vara underläkare eller amanuens vid offentlig klinik eller poliklinik. *Landstingslagen den 14 maj 1954* upp- tar i 53 § en bestämmelse om ledningen av landstings hälso- och sjukvår-

dande verksamhet. Bestämmelser om den av landsting och kommuner bedrivna slutna kroppssjukvården ges i övrigt huvudsakligen i *lagen den 20 december 1940 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus (sjukhuslagen)* och *sjukhusstadgan samma dag*. För Stockholms, Göteborgs och Malmö städers sjukhus samt för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund gäller dessa författningar dock endast i den mån annat ej följer av särskilda reglementen. De för den slutna sinnessjukvården gällande reglerna återfinnes väsentligen i *sinnessjuklagen den 19 september 1929* och *stadgan samma dag angående sinnessjukvården i riket*. Även i fråga om sinnessjukhusen finnes vissa särbestämmelser för Stockholms, Göteborgs och Malmö städers sjukhus.

Av de i nämnda författningar upptagna bestämmelserna må här återgivas följande rörande landstings och kommuners sjukvårdande verksamhet.

Ledningen av landstings hälso- och sjukvårdande verksamhet skall, i den mån icke genom lag eller författning annorlunda föreskrives, efter landstingets bestämmande utövas av en gemensam nämnd, kallad hälso- och sjukvårdsstyrelse, eller ock av en särskild hälsovårds- och en särskild sjukvårdsstyrelse. Kommun, som driver sjukhus, är pliktig att åt lämplig kommunal nämnd eller annat organ uppdraga att vara sjukvårdsberedning med skyldighet att utöva den centrala ledningen av kommunens sjukhusväsende. Den närmaste tillsynen vid och ansvaret för förvaltningen av ett sjukhus ankommer på en direktion, vilken utses av den som driver sjukhuset. I direktionen för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund ingår emellertid även vissa av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter. Sjukvårdsstyrelse resp. sjukvårdsberedning kan utgöra direktion för ett eller flera sjukhus, för vilkas driftkostnad huvudmannen i sista hand svarar. Särskild gemensam direktion för två eller flera sådana sjukhus kan också finnas. Lasarettläkare och annan läkare med motsvarande ställning utnämnes av Konungen. Sjukstuguläkare vid sjukstuga med högst 30 vårdplatser samt tuberkulossjukstuguläkare, epidemisjukstuguläkare och för sjukvård ansvarig läkare vid anstalt för kroniskt sjuka tillsättes av sjukvårdsstyrelse resp. sjukvårdsberedning. Även underläkare tillsättes av nu nämnda organ genom förordnande på viss tid. Förordnande att i anledning av vakans eller tjänstledighet uppehålla underläkartjänst meddelas, efter det vederbörande lasarettläkare eller motsvarande läkare erhållit tillfälle att yttra sig, av direktionen eller för kortare tid å direktionens vägnar av dess ordförande. Kan legitimerad läkare ej erhållas såsom vikarie ankommer det dock på medicinalstyrelsen att förordna vikarie.

• Medicinalstyrelsens skrivelse

Medicinalstyrelsen framhåller i sin skrivelse, att styrelsen årligen meddelar ett mycket stort antal förordnanden för medicine kandidater att uppe-

hålla läkartjänster av olika slag. Största delen av dessa förordnanden avser tjänster som tillförordnad underläkare eller extra läkare vid landstingens och de utanför landstingen stående städernas sjukhus. Antalet dylika förordnanden brukar uppgå till omkring 1 600 varje år. Enligt styrelsens mening skulle en betydande administrativ förenkling vinnas om sjukshuvudmännen finge befogenhet att själva meddela förordnande i dessa fall. Några sakliga betänkligheter mot att medicinalstyrelsen bemyndigades delegera förordnanderätten till huvudmännen anser styrelsen icke behöva möta, om delegationen sker under angivande bl. a. av de minimikrav i fråga om utbildning som sökanden måste uppfylla. I de fall då legitimerad läkare ej kunnat erhållas till ifrågavarande tjänster förordnas f. n. regelmässigt medicine kandidat att uppehålla tjänsten, om han avslutat för avläggande av medicine licentiatexamen föreskriven tjänstgöring i medicin och kirurgi utom assistenttjänstgöring. Då det torde erbjuda vissa svårigheter för huvudmännen att pröva om en sökande uppfyller minimikraven, föreslår medicinalstyrelsen, att de medicine kandidater, som fyller av styrelsen fastställda fordringar för erhållande av läkarförordnande, skall äga att på vederbörande fakultets eller högskolas kansli erhålla bevis härom. Den som företer sådant bevis skulle alltså kunna av sjukshuvudmannen förordnas att uppehålla i bemyndigandet angiven läkartjänst.

I skrivelsen påpekar medicinalstyrelsen emellertid, att det någon gång inträffar att en medicine kandidat, oaktat han fyller de formella kraven, icke lämpligen bör erhålla förordnande av här avsett slag. Styrelsen anser sig därför vara nödsakad att finna någon utväg, varigenom styrelsen kan förhindra att olämplig person förordnas. Detta tänker sig styrelsen kunna ske genom att styrelsen i cirkulärskrivelse till huvudmännen anger vilka som icke bör komma i fråga till förordnande. Bland annat av denna anledning bör enligt styrelsens mening rätten att förordna medicine kandidater begränsas till sjukvårdsstyrelserna resp. sjukvårdsberedningarna och icke utsträckas till sjukhusdirektionerna.

Medicinalstyrelsen förklarar, att det av styrelsen föreslagna förfarandet förutsätter sådan ändring i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten, att läkarbehörighet kan vinnas även genom förordnande som meddelats efter medicinalstyrelsens bemyndigande. Då det enligt styrelsen är önskvärt att berörda decentralisering genomföres så snart ske kan, föreslår styrelsen, att lagändringen får träda i kraft den 1 maj eller den 1 juni 1956.

Remissyttrandena

Att medicinalstyrelsens förslag innebär en betydande administrativ förenkling, vitsordas i de flesta remissvaren. Flertalet remissinstanser finner icke heller några betänkligheter möta mot den föreslagna lösningen. *En skiljaktig ledamot av medicinska fakulteten i Uppsala* anser det dock utslutet, att decentralisering av förordnanderätten skall få ske och hävdar

att i stället skärpt prövning av ärendena är av nöden. Beträffande vissa detaljspörsmål har en del synpunkter anförts, vilka beröres i det följande.

Vad först angår frågan till vilket organ befogenheten att meddela förordnanden som här avses bör delegeras godtages allmänt förslaget att sjukvårdsstyrelserna resp. sjukvårdsberedningarna får denna befogenhet. *Universitetskanslern* och *medicinska fakulteten i Lund* påpekar dock, att delegeringen, såvitt avser Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund, bör ske till vederbörande sjukhusdirektion.

Rörande h a n d l ä g g n i n g e n av ifrågavarande ärenden betonar *Sveriges läkarförbund* nödvändigheten av att garanti erhålles för att medicine kandidat förordnas endast i det fall att legitimerad läkare ej kan anskaffas. För att detta skall säkerställas föreslår förbundet att ledigblivna vikariat undantagslöst anmäles till Sveriges yngre läkares förenings vikariatsförmedling.

Tillfredsställande kontroll av sökandens kompetens anses av flertalet remissinstanser kunna ernås genom det föreslagna k o m p e t e n s b e v i s e t. *Kvacksalveritutredningen* uttalar emellertid att icke varje medicine kandidat, som erhållit kompetensbevis, utan vidare bör kunna få förordnande av vad slag som helst. Någon särskild föreskrift i detta hänseende finner utredningen dock icke erforderlig, då det kan antagas att vederbörande överläkare vid sitt ställningstagande i ärendet beaktar sökandens kvalifikationer. Utredningen påpekar i detta sammanhang, att läkarbehörighet på grund av förordnande alltid i princip är oinskränkt och således gäller icke endast på den avdelning förordnandet avser eller den specialitet avdelningen kan företräda.

Medicinska fakulteten i Lund finner det riktiga, att medicine kandidat som önskar läkarförordnande får förete utdrag ur fakultetens examensjournaler samt att sökandens behörighet prövas av den förordnande myndigheten.

Utfärdandet av kompetensbeviset torde enligt *karolinska institutets rektorsämbete* icke komma att för fakultetsexpeditionerna resp. karolinska institutets kansli medföra någon nämnvärt ökad arbetsbelastning.

Universitetskanslern och *medicinska fakulteten i Göteborg* förordar att ett formulär till beviset utarbetas av medicinalstyrelsen i samråd med kanslersämbetet.

Den av medicinalstyrelsen antydda lösningen att genom cirkulärskrivelser till huvudmännen förhindra att olämpliga medicine kandidater får förordnande synes *karolinska institutets rektorsämbete* mindre tilltalande. Ämbetet anför vidare härom.

Även om cirkulären få konfidentiell karaktär, fäster ett sådant förfarande ovedersägligen ett visst uppseende vid det föreliggande förhållandet, vilket icke är fallet vid begagnande av nuvarande förordnandemetod. Rektorsämbetet finner det emellertid i likhet med medicinalstyrelsen nöd-

vändigt, att medicinalstyrelsen i enstaka fall kan förhindra förordnande, och den av rektorsämbetet förebragta omständigheten torde icke böra tillmätas avgörande betydelse i ärendet.

Departementschefen

Av vad jag tidigare anfört framgår, att förordnande av medicine kandidater såsom vikarier på läkartjänster vid de av landstingen och vissa städer drivna sjukhusen bereder medicinalstyrelsen avsevärt arbete varje år. Styrelsen föreslår nu, att den skall få bemyndiga landstingens sjukvårdsstyrelser och kommunernas sjukvårdsberedningar att meddela sådana förordnanden. Medicinalstyrelsen skulle härigenom kunna avlastas dessa ärenden, och samtidigt skulle en betydande förenkling i förfarandet vinnas.

Jag anser det angeläget, att varje möjlighet till förenkling i administrationen, som icke medför minskad säkerhet, tillvaratages. Sjukvårdsstyrelserna och sjukvårdsberedningarna har redan nu att förordna underläkare vid sjukhusen och vikarier för dem, då legitimerad läkare finnes att tillgå. Legitimationen innebär givetvis en viss garanti för att vederbörande är kompetent för tjänsten. Därest motsvarande garanti kan skapas för att de medicine kandidater som ifrågakommer till förordnande besitter erforderlig kompetens, synes mig intet vara att erinra mot en delegering av förordnanderätten. Under remissbehandlingen har i stort sett icke heller några invändningar gjorts häremot.

Medicinalstyrelsen förordnar f. n., då till vikarie för underläkare eller såsom extra läkare föreslagits medicine kandidat, regelmässigt sådan medicine kandidat som fullgjort viss för medicine licentiatexamen föreskriven tjänstgöring i ämnena medicin och kirurgi. Någon närmare prövning av vederbörandes kvalifikationer i övrigt äger sålunda i allmänhet icke rum. Däremot förekommer det någon gång att styrelsen, oaktat en sökande till vikariatsförordnande fyller de formella kraven, underlåter att förordna honom, emedan styrelsen fått kännedom om förhållanden som gör att sökanden icke lämpligen bör erhålla läkarförordnande. Enligt vad som upplysts mig är dessa fall ytterligt sällsynta.

Mot delegering av förordnanderätten torde hinder icke möta ur säkerhetssynpunkt. Konstaterandet att sökanden uppfyller de fordringar i utbildningshänseende som anses böra ställas för läkarförordnande kan nämligen lika väl göras av annat organ än medicinalstyrelsen, i synnerhet om, såsom styrelsen föreslagit, sökanden sättes i tillfälle att förete vederbörligt bevis om denna sin kompetens. Och medicinalstyrelsen torde även efter en delegering kunna förhindra att en för läkarförordnande visserligen formellt kompetent men likväl olämplig person får tjänstgöra som läkare. Den väg medicinalstyrelsen anvisat härför, nämligen att i cirkulärskrivelse till de organ som bemyndigats förordna läkarvikarier ange medicine kandidat som icke bör komma i fråga till förordnande, kan jag emellertid

icke godtaga. Det måste beaktas att sådant bekantgörande för den enskilde kan bli av långt mera genomgripande betydelse än om han blott förbigås vid förordnande. Problemet synes mig i stället böra lösas på det sättet, att de organ till vilka förordnanderätten delegerats i tveksamma fall inhämtar medicinalstyrelsens mening innan förordnande meddelas samt att medicinalstyrelsen fortlöpande granskar uppgifter om meddelade förordnanden och vid behov ingriper däremot. I samband med bemyndigande torde medicinalstyrelsen därför böra utfärda föreskrifter om samråd m. m.

Med angivna reservation kan jag ansluta mig till medicinalstyrelsens av flertalet remissinstanser biträdda förslag. Delegeringen av förordnanderätten torde, såsom påpekats i ett par remissyttranden, såvitt avser förordnanden vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund, böra ske till vederbörande sjukhusdirektion. I övrigt bör ifrågavarande bemyndigande lämnas landstingens sjukvårdsstyrelser och de utanför landsting stående städernas sjukvårdsberedningar eller motsvarande organ. Den härpå grundade befogenheten torde böra begränsas till sådana tjänster, för vilka den med kompetensbeviset avsedda utbildningen anses tillräcklig.

Det torde få ankomma på medicinalstyrelsen att meddela närmare föreskrifter och anvisningar rörande fordringar för nämnda kompetensbevis och förfarandet i övrigt vid förordnande varom nu är fråga. Därvid torde de synpunkter som framkommit under remissbehandlingen och som här icke behandlats kunna beaktas.

Enligt läkarbehörighetslagens nuvarande lydelse kan behörighet att utöva läkarkonsten icke vinnas genom ett efter medicinalstyrelsens bemyndigande av annat organ meddelat förordnande att uppehålla läkartjänst. För genomförande av medicinalstyrelsens förslag kräves därför sådan ändring i sagda lag att behörighet även tillkommer den som förordnats på nyssnämnda sätt. Förslag till författningsändring med denna innebörd har uppgjorts inom inrikesdepartementet. För att förordnande av semestervikarier under instundande sommar skall kunna ske i den här föreslagna ordningen torde ändringen böra träda i kraft redan den 1 juni 1956.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över förenämnda, inom inrikesdepartementet upprättade förslag till *lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten*, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av detta protokoll.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Bert A. Edberg

¹ Denna bilaga, vilken är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelämnats.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 28 mars 1956.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden LECH,
REGNER,
LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet denna dag tillhandakommet utdrag av protokoll över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 16 mars 1956, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsfiskalen Stig Nordlund.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Sverker Jonson

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 april
1956.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och ecklesiastikdepartementen anmäler t. f. chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hjalmar Nilson, lagrådets den 28 mars 1956 avgivna utlåtande över det den 16 mars 1956 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten* samt hemställer att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Ingvar Mellquist